

Sygn. akt: III U 41/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2018r.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Bożena Beata Bielska
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Małgorzata Bednarek

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 kwietnia 2018r. w O.

sprawy z odwołania W. Ż.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania W. Ż.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w P.

z dnia 04.12.2017r. **znak** (...)

orzeka:

- zmienia zaskarżoną decyzję i stwierdza, że W. Ż. nie jest zobowiązana do zwrotu renty rodzinnej za okres od 01.09.2016r. do 24.01.2017r.,
- zmienia zaskarżoną decyzję i stwierdza, że W. Ż. nie jest zobowiązana do zwrotu ustawowych odsetek od renty rodzinnej nienależnie pobranej za okres od 25.01.2017r. do 30.11.2017r.,
- w pozostałym zakresie odwołanie oddala.

Sygn. akt: III U 41/18

UZASADNIENIE

W. Ż. wniosła odwołanie od decyzji ZUS z dnia 04.12.2017r., którą zobowiązano ją do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia - renty rodzinnej za okres od dnia 01.09.2016r. do dnia 30.11.2017r. w kwocie 14.579,28 zł oraz odsetek za okres od dnia 27.09.2016r. do dnia 04.12.2017r. w kwocie 608,66 zł. W uzasadnieniu wskazała, że do dnia 31.08.2017r. była uczennicą, zatem ZUS niesłusznie przyjął, że nie kontynuowała nauki. Ostatecznie odwołująca wskazała, że zwróci nienależnie pobrane świadczenie za okres od dnia 01.09.2017r. oraz za okres od dnia 24.01.2017r. do dnia 21.02.2017r.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. W uzasadnieniu wskazywał, że W. Ż. została przyjęta do szkoły policealnej w dniu 01.09.2016r. i zrezygnowała z nauki w dniu 24.01.2017r., zatem zobowiązana jest do zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej wraz odsetkami.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W. Ż. urodziła się w dniu (...)

Na podstawie decyzji ZUS z dnia 13.08.2010r. odwołującej i jej matce - M. Ż. przyznano rentę rodzinną po zmarłym w dniu 24.07.2010r. ojcu i mężu, S. Ż.. Renta rodzinna przyznana została do dnia (...), tj. do osiągnięcia przez W. Ż. 16 roku życia.

Wobec podjęcia przez odwołującą nauki w Liceum Ogólnokształcącym w M., decyzją z dnia 10.09.2013r. ZUS przedłużył okres wypłaty renty do dnia 31.08.2016r., tj. do programowego ukończenia szkoły.

Od dnia 1.05.2015r. wypłata renty dla M. Ż. została wstrzymana, ponieważ uprawniona do renty jej córka ukończyła 18 lat. Na wniosek złożony w dniu 20.04.2015r. renta rodzinna od 1.05.2015r. była przekazywana na rachunek bankowy odwołującej, a korespondencja kierowana była imiennie na jej adres. Decyzją z dnia 17.08.2016r. ZUS wstrzymał od dnia 1.09.2016r. dalszą wypłatę renty rodzinnej, ponieważ odwołująca ukończyła naukę w Liceum Ogólnokształcącym.

W dniu 16.09.2016r. W. Ż. złożyła wniosek o dalszą wypłatę renty rodzinnej. Do wniosku dołączyła zaświadczenie Policealnej Szkoły (...) w W., potwierdzające rozpoczęcie przez nią nauki dnia 01.09.2016r. na kierunku technik usług kosmetycznych, z przewidywanym terminem zakończenia nauki w sierpniu 2018r. Decyzją z dnia 22.09.2016r. ZUS wznowił wypłatę renty na okres od 01.09.2016r. do 31.08.2018r.

W Policealnej Szkole (...) w W. W. Ż. uczyła się w okresie od dnia 01.09.2016r. do dnia 24.01.2017r., a jej frekwencja na zajęciach wynosiła od 50%-79%. W tym okresie otrzymywała oceny, ostatecznie jednak nie została sklasyfikowana i z dniem 24.01.2017r. zrezygnowała z nauki. W okresie od dnia 25.01.2017r. do dnia 20.02.2017r. nie kontynuowała nauki. Z dniem 21.02.2017r. podjęła naukę w Policealnej Szkole (...) w W.. W okresie od dnia 21.02.2017r. do dnia 31.08.2017r. odwołująca formalnie widniała na liście studentów, jednak nie uczęszczała na zajęcia, nie była na żadnych zajęciach, nie otrzymała żadnej oceny, wobec czego w dniu 31.08.2017r. została skreślona z listy słuchaczy.

W ramach kontroli uprawnień do renty rodzinnej, pismem z dnia 19.09.2017r., ZUS zwrócił się do odwołującej o nadesłanie zaświadczenia potwierdzającego fakt kontynuowania nauki w okresie od dnia 01.09.2016r. do dnia 31.08.2017r. W odpowiedzi odwołująca przedstawiła dwa zaświadczenia szkolne. Pierwsze, w którym stwierdzono, że była słuchaczką szkoły na semestrze pierwszym w roku szkolnym 2016/2017 oraz że została przyjęta do szkoły 21.02.2017r. i skreślona z listy słuchaczy 31.08.2017r. z powodu absencji na zajęciach. Drugie, stwierdzające, że odwołująca została przyjęta do szkoły 01.09.2016r. i zrezygnowała ze szkoły 24.01.2017r. ZUS wystąpił do Policealnej Szkoły (...) o potwierdzenie kontynuowania nauki w okresie od 01.09.2016r. do 31.08.2017r. W odpowiedzi Szkoła, pismem z dnia 27.10.2017r. poinformowała ZUS, że W. Ż. była słuchaczką od dnia 01.09.2016r., a z dniem 24.01.2017r. zrezygnowała z nauki. Ponownie zapisała się do szkoły w dniu 21.02.2017r., a z dniem 31.08.2017r. została skreślona z listy słuchaczy z powodu nie klasyfikacji semestralnej - nie pojawiła się ani razu na zajęciach oraz nie podeszła do egzaminów semestralnych.

Decyzją z dnia 28.11.2017r. Oddział ZUS wstrzymał dalszą wypłatę renty rodzinnej od 01.12.2017r., a decyzją z dnia 04.12.2017r. zobowiązał W. Ż. do zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej za okres od dnia 01.09.2016r. do dnia 30.11.2017r. w kwocie 14,579,28zł oraz odsetek za okres od dnia 27.09.2016r. do dnia 04.12.2017r. w kwocie 608,66zł.

Sąd zważył, co następuje:

Przedmiotem oceny w niniejszej sprawie było to, czy W. Ż. jest zobowiązana do zwrotu renty rodzinnej za okres od dnia 01.09.2016r. do dnia 30.11.2017r. w kwocie 14.579,28 zł oraz odsetek za okres od dnia 27.09.2016r. do dnia 04.12.2017r. w kwocie 608,66 zł.

Odwołanie jest częściowo zasadne, tj. co do renty rodzinnej za okres od dnia 1.09.2016r. do dnia 24.01.2017r. (i tym samym odsetek) oraz ustawowych odsetek od renty rodzinnej wypłaconej za okres od dnia 25.01.2017r. do dnia 30.11.2017r. Odwołująca jest natomiast zobowiązana do zwrotu renty rodzinnej wypłaconej jej za okres od dnia 25.01.2017r. do dnia 30.11.2017r.

Materialnoprawną podstawę przyznanego i wypłacanego odwołującej świadczenia – renty rodzinnej - jest art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który stanowi, że dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia. Przy czym jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów (art. 68 ust. 2).

Dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy w wykładni omawianego przepisu istotne znaczenie ma pojęcie „do ukończenia nauki w szkole”. Sformułowanie „nauka w szkole” wymaga odniesienia do ustawy z dnia 07.09.1991 r. o systemie oświaty, która zapewnia realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się (art. 1 ust. 1) w określonych formach organizacyjno-prawnych (art. 2). Daje to podstawę do przyjęcia, że pojęcie "nauka w szkole" - zasadniczo odnosi się do nauki pobieranej w publicznych i niepublicznych placówkach oświatowo - wychowawczych: podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, kształcących uczniów i objętych przepisami ustawy o systemie oświaty.

W przypadku świadczeń rentowych istotna jest ciągłość kształcenia się, wyrażona w zamiarze dalszego kontynuowania nauki, co oznacza, że należy badać zamiar ubezpieczonej co do ukończenia danej placówki oświatowej. Podobnie uznaje Sąd Najwyższy, który w wyroku z dnia 13.05.2014 r. w sprawie I UK 414/13 orzekł, iż nie można mówić o pobieraniu nauki, gdy uczeń nie wykonuje czynności polegających na kształceniu się. Należy też podzielić stanowisko, zgodnie z którym, za kluczowe dla oceny wskazanej wyżej kwestii uznać należy uzewnętrzną wolę faktycznego kontynuowania nauki w celu uzyskania zdolności do samodzielnego utrzymania (wyrok SA w Białymstoku z dnia 03.09.2014 r., III AUA 1972/13).

Zebrany materiał dowodowy świadczy o tym, że W. Ż. od dnia 01.09.2016r. podjęła naukę w Policealnej Szkole (...) w W. i faktycznie kontynuowała ją do dnia 24.01.2017r. Wynika to jednoznacznie z pisma ww. szkoły z 18.02.2018r. (k. 15a.s.), które odwołująca złożyła na pierwszej rozprawie. W piśmie tym wskazano, iż jej frekwencja na zajęciach wynosiła od 50% do 79%, tym okresie otrzymywała oceny, ostatecznie jednak nie została klasyfikowana i z dniem 24.01.2017r. zrezygnowała z nauki. Frekwencja na poziomie od 50% do 79%, a więc znaczna, oraz otrzymywanie ocen świadczy o tym, że odwołująca w okresie od 1.09.2016r. do 24.01.2017r. faktycznie kontynuowała naukę, chociaż jej wyniki nie były zadowalające.

Zauważyć należy, że przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do tego świadczenia od systematyczności nauki, jej pozytywnych rezultatów, ewentualnego powtarzania semestrów. Jedyne warunki to kontynuowanie nauki i ograniczenie wiekowe (tak np. Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z 21.10.2015r., III AUa 195/15). W sytuacji, gdy student nie tylko nie uczęszcza na zajęcia, ale także nie przystępuje do żadnych zaliczeń i egzaminów w sesji, nie można uznać go za osobę pobierającą naukę. Odmienne należy ocenić przypadek udziału studenta w sesji egzaminacyjnej, ale z negatywnym wynikiem, nieupoważniającym do zaliczenia semestru. Nie można wówczas odmówić studentowi faktycznego realizowania - chociaż z miernym rezultatem - obowiązującego w uczelni programu nauczania (vide wyrok Sądu Najwyższego z 3.02.2016r., I UK 53/15).

W tej sytuacji renta rodzinna pobierana przez nią w okresie od dnia 1.09.2016r. do dnia 24.01.2017r. była świadczeniem należnym, dlatego nie podlega zwrotowi. Sąd zmienił więc zaskarżoną decyzję ZUS i ustalił, że W. Ż. nie jest zobowiązana do zwrotu renty rodzinnej za ww. okres. Tym samym nie musi uiszczać odsetek od tej kwoty.

Odwołująca jest natomiast zobowiązana do zwrotu renty rodzinnej nienależnie pobranej za okres od 25.01.2017r. do 30.11.2017r.

W. Ż. przyznawała, iż w okresie od dnia 25.01.2017r. do dnia 20.02.2017r. nie kontynuowała nauki. Z pisma Policealnej Szkoły (...) w W. z k. 96a.r. i k. 23a.s. wynika, że z dniem 21.02.2017r. zapisała się ponownie do tej szkoły. Z pism tych wynika nadto, że w okresie od dnia 21.02.2017r. do dnia 31.08.2017r. formalnie widniała na liście studentów, jednak faktycznie nie uczęszczała na zajęcia, nie była na żadnych zajęciach, nie otrzymała żadnej oceny, wobec czego w dniu 31.08.2017r. została skreślona z listy słuchaczy. W tej sytuacji należy uznać, że odwołująca w okresie od dnia 25.01.2017r. do dnia 30.11.2017r. nie kontynuowała nauki, nie uczęszczała już na zajęcia, nie otrzymała żadnej oceny i mimo formalnego statusu uczennicy faktycznie nie uczyła się, dlatego nie przysługiwało jej prawo do renty rodzinnej za ten okres. Renta rodzinna wypłacona jej od dnia 25.01.2017r. do dnia 30.11.2017r. jest więc świadczeniem nienależnym.

Zauważyć trzeba, że istota renty rodzinnej służącej dziecku zmarłego ubezpieczonego, sprowadza się do zapewnienia świadczenia alimentacyjnego umożliwiającego mu kontynuowania nauki w celu uzyskania zdolności do samodzielnego utrzymania. Pojęcie kontynuowanie nauki nie polega na stwarzaniu pozorów jej pobierania, czy też wyrażaniu chęci i woli jej pobierania. Nie można bowiem osoby, która faktycznie nie pobiera nauki uznać za osobę pobierającą naukę w rozumieniu cyt. art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Dla uprawnień dziecka do renty rodzinnej istotny jest bowiem nie tyle formalny status ucznia (studenta), co realne wypełnianie tej roli stosownie do regulaminu uczelni (szkoły), w szczególności poprzez uczestnictwo w zajęciach, podchodzenie do egzaminów i przedkładanie wymaganych prac semestralnych itd. Nie mieści się w tym pojęciu takie postępowanie ucznia (studenta), które polega na zapisywaniu się do danej szkoły bez uczestniczenia w całości lub istotnej części zajęć, nie podchodzeniu do egzaminów, nie przedkładaniu wymaganych programem nauczania prac itp. (wyrok Sądu Apelacyjnego z 13.05.2015r., III AUa 1370/14).

Zgodnie z treścią art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Z art. 138 ust. 2 wynika, iż za nienależnie pobrane świadczenia uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

Orzecznictwo wskazuje, że ZUS ma obowiązek pouczyć ubezpieczonego o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje utratę prawa do świadczeń, gdy wydaje decyzję przyznającą świadczenie. Nie ma takiego obowiązku przy wydawaniu kolejnych decyzji dotyczących przyznanego już świadczenia (np. dotyczących jego waloryzacji), chyba że zaszły zmiany prawa wpływające na prawo ubezpieczonego przyznane wcześniejszą decyzją lub gdyby treść tych decyzji może wywołać wątpliwości co przesłanek nabycia lub posiadania prawa do świadczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 03.02.2016r., I UK 63/15). Osoba pobierająca to świadczenie winna być prawidłowo pouczona o braku prawa do jego pobierania (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 09.12.2016r., III AUa 2389/15). Pouczenie udzielane przez organ rentowy ubezpieczonemu ma być na tyle zrozumiałe, by pobierający świadczenie mógł odnieść je do swojej sytuacji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 03.02.2016r., I UK 63/15, podobnie: wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 19.05.2016r., III AUa 678/15). Przepis art. 138 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie wymaga żadnej szczególnej formy dla tego zawiadomienia, może być nim każda informacja wskazująca na zajście okoliczności, o których mowa w przedmiotowym przepisie (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 21.12.2016r., III AUa 232/16). Brak pouczenia świadczeniobiorcy o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń emerytalnych lub rentowych zwalnia go z obowiązku zwrotu świadczeń pobranych mimo istnienia tych okoliczności,

choćby nawet mógł powziąć o nich wiadomość z innych źródeł (wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 17.02.2016r., III AUa 751/15).

Sąd przeanalizował decyzje organu rentowego doręczone odwołującej i ustalił, że zawierały stosowne pouczenia o konieczności powiadamiania ZUS o zaistniałych faktach mających wpływ na prawo do uprawnień do renty rodzinnej, w tym o zaprzestaniu nauki w szkole (vide np. decyzja ZUS z 14.04.2015r.). Pomimo tego odwołująca nie powiadomiła ZUS o zaprzestaniu nauki od dnia 25.01.2017r. Jest więc zobowiązana do zwrotu renty rodzinnej wypłaconej jej od dnia 25.01.2017r. do dnia 30.11.2017r.

Zdaniem Sądu nie jest natomiast zobowiązana do uiszczenia odsetek od renty rodzinnej, wypłaconej jej za ww. okres. Odsetki te zostały w zaskarżonej decyzji wyliczone za okres od dnia 27.09.2016r. do dnia 4.12.2017r.

Zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych - osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Odesłanie w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych do prawa cywilnego w kwestii naliczania i ustalania odsetek oznacza, że organ rentowy powinien naliczać odsetki ustawowe (art. 359 § 2 k.c.) od dnia doręczenia decyzji obligującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (art. 455 k.c.).

Także według Sądu Najwyższego - renta wypłacana na skutek wprowadzenia w błąd organu rentowego jest świadczeniem nienależnym w rozumieniu art. 84 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych dopiero wówczas, gdy uprawomocni się decyzja ustalająca te należności (Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r., I UK 210/09, L.).

W przedmiotowej sprawie decyzja została odwołującej doręczona w dniu 07.12.2017r. – zatem odsetki należą się od dnia następnego, tj. dopiero od dnia 08.12.2017r. Decyzja zobowiązująca do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia ma charakter konstytutywny. Stąd też odsetki, o których mowa w art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, nie biegają przed wydaniem decyzji ustalającej obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Sąd zmienił więc zaskarżoną decyzję i ustalił, że W. Ż. nie jest zobowiązana do zwrotu ustawowych odsetek od renty rodzinnej nienależnie pobranej za okres od dnia 25.01.2017r. do dnia 30.11.2017r.

Z tych względów Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 1 i § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.